

Klokkenluider verdient naast bescherming ook beloning

Zo nalatig als de gemeente Rotterdam was, zo voortvarend rekende ze af met een gewetensvolle ambtenaar, aldus *Matthijs Kaaks* en *Otto Volgenant*.

Loyaliteit staat bij de overheid in rangorde boven integriteit. Elke klokkenluider die een misstand meldt, vindt een vijandige organisatie tegenover zich. De gemeente Rotterdam die in 2013 bruut afrekende met een jonge ambtenaar is daar een duidelijk voorbeeld van. De klokkenluider kreeg strafontslag en kwam in de bijstand. De gemeente verzocht zelf het OM tot vervolging wegens schending van geheimhoudingsplicht. „Een ambtenaar hoort loyaal en discreet te zijn”, luidt het standpunt van de gemeente. „Ook als de dingen even niet gaan zoals hij dat wil.” Wie een misstand bij de overheid publiekelijk wil aanklaarten zij gewaarschuwd. Alle mooie regelingen ten spijt. Als het om klokkenluiders gaat heeft de overheid een januskop. Er is sinds 2010 een royale klokkenluidersregeling. De minister

Nadat de inspecteur intern tegen een muur van onwil was gelopen, stelde hij de misstand publiekelijk aan de kaak

van Binnenlandse Zaken schreef hierover in 2009: „Met de nieuwe regeling is een belangrijke stap gezet om meer misstanden boven tafel te krijgen en melders beter te beschermen. Nu zijn de organisaties aan zet om de regeling te laten werken. Een adequate introductie en begeleiding zijn nodig om de meldprocedure en de waarborgen daaromheen goed in de organisatie te laten landen.”

Maar nu de praktijk: de Rotterdamse klokkenluider was als inspecteur in dienst van de gemeente. Hij controleerde gebouwen op gebreken. Zo stelde hij vast dat in een moskee een illegaal meisjesinternaat was gevestigd, dat niet voldeed aan de veiligheidsvoorschriften. De gemeente liet na hiertegen handhavend op te treden. Volgens de klokkenluider om electorale redenen: de PvdA-wethouder was bang stemmen te verliezen. Een extern onderzoeksbureau stel-

de vast dat het handelen van bestuurders en een raadslid door cliëntelisme was ingegeven en dat er sprake was van belangenverstrengeling. De deelgemeente wist van de gebreken maar bleef bewust jarenlang stilzitten. Dat was de misstand waar de klokkenluider op stuitte. Nadat de klokkenluider intern tegen een muur van onwil was gelopen, stelde hij de door hem gesignaleerde misstand publiekelijk aan de kaak. En terecht, want er was mogelijk ‘gevaar voor de gezondheid, de veiligheid of het milieu’, zoals één van de omschrijvingen van een misstand luidt in de wettelijke regeling van 2010.

Rotterdam liet zien hoe een klokkenluider in de praktijk wordt bejegend. Hij wordt gezien als nestbevuiler. De misstand wordt ontkend. En wanneer er geen misstand is, is er ook geen klokkenluider. Zo nalatig als de gemeente was, zo voortvarend rekent ze af met de 35-jarige ambtenaar. Loyaliteit staat bij de gemeente Rotterdam boven integriteit. Lippen op elkaar en wegwijken. Dat is een schandaal waar de politiek te lauw op heeft gereageerd.

De drang van de overheid om het eigen feilen onder de ambtelijke pet te houden, kan alleen worden bestreden door dappere klokkenluiders die de weg vinden naar onafhankelijke media en bescherming krijgen van een onafhankelijke rechter. Gelukkig is Rotterdam inmiddels stevig op de vingers getikt, de bestuursrechter oordeelde dat het strafontslag onrechtmatig was. En dat de vrijheid van meningsuiting hier preva-

Matthijs Kaaks en **Otto Volgenant** zijn media-advocaat bij Boekx Advocaten, Amsterdam.

leerde boven de geheimhoudingsplicht. Dat is in lijn met de jurisprudentie van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg.

Hiermee is de Rotterdamse klokkenluider er nog niet. Terug naar zijn functie is ondenkbaar. De arbeidsverhoudingen zijn verstoord. Voor hem, en voor alle toekomstige klokkenluiders, zal een daad gesteld moeten worden. Om te beginnen, beloon de ambtenaar met promotie elders in de organisatie. Of ken een riante schadevergoeding toe die zijn inkomstenderving geheel dekt. En neem disciplinaire maatregelen tegen de ambtenaren die verantwoordelijk waren voor het strafontslag. Een wettelijke basis voor een beloning voor goed gedrag zal toekomstige klokkenluiders vertrouwen in een goede afloop geven. De wettelijke regeling voor een Huis voor Klokkenluiders, die nu bij de Eerste Kamer ligt, is een stap in de goede richting. Klokkenluiders krijgen ontslagbescherming.

Maar enige vorm van beloning voor de klokkenluider of maatregelen tegen repressie zijn in de wet niet opgenomen. Als de wettelijke bescherming voor klokkenluiders meer moet zijn dan een papieren tijger, dan zal de overheid klokkenluiders juist moeten belonen in plaats van straffen. Alleen dan zullen ambtenaren zich daadwerkelijk als klokkenluider beschermd en erkend weten, alleen dan zullen ambtenaren misstanden aan de kaak durven stellen.

En alleen zo wordt de *omerta* voor ambtenaren doorbroken.